

Л.В. ВИШНЕВСЬКА

**ЕТИКА І ДЕОНТОЛОГІЯ
У ФАРМАЦІЇ**

Практикум для студентів фармацевтичних спеціальностей

Херсон – 2020

УДК 17: 614. 253: 615.л (075.6)

ББК 52.8я 73 – 5 (4ККР)

В 55

Рекомендовано до друку рішенням вченої ради Херсонського державного університету (протокол № 10 від 27 квітня 2020 р.)

Рецензенти:

М.Л. Яковенко, доктор філософських наук, професор Херсонського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»

В.А. Філіпова, завідувачка аптеки, провізор-спеціаліст з фаху «Організація і управління фармацією, спеціаліст вищої категорії зі спеціальності «Аналітично-контрольна фармація»

Вишневська Л.В.

В 55 Етика і деонтологія у фармації: Практикум для студентів фармацевтичних спеціальностей / Л.В.Вишневська. – Херсон: Айлант. – 2020. – 152 с.

ISBN 978-966-630-268-0

У навчальному практикумі викладено методичні поради щодо опанування теоретичним матеріалом та практичними компетентностями дисципліни «Етика і деонтологія у фармації». Наведено програмні питання; основні поняття окремих розділів навчальної програми дисципліни; плани практичних/семінарських занять та методичні вказівки щодо підготовки доповідей (відповідей) на кожне питання планів; тестові завдання для самоконтролю; завдання для ситуаційного тренінгу морального регулювання поведінки фармацевтичного працівника з метою перевірки засвоєння матеріалу на рівні оцінки конкретних ситуацій з позиції сформованості у студентів спеціальності «Фармація, промислова фармація» елементів професійної етики та деонтології; теми для підготовки рефератів та деякі інші компоненти з організації практичних занять і самостійної роботи студентів. Практикум має на меті надати допомогу в усвідомленні об'єктивної необхідності набуття професійних компетентностей морально-етичного характеру, необхідних для ефективного виконання функціональних обов'язків фармацевта в сучасних умовах .

Практикум призначений для студентів спеціальності «Фармація, промислова фармація» та для викладачів, що здійснюють викладання дисциплін морально-етичного спрямування. З певною адаптацією його можливо використовувати на курсах підвищення кваліфікації фармацевтичних працівників.

(075.6)

УДК 17: 614. 253: 615.л

ББК 52.8я 73 – 5 (4ККР)

ISBN 978-966-630-268-0
2020

© Вишневська Л.В.,

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. Етичні, біоетичні та деонтологічні аспекти – складові моральності фармацевтичних працівників	7
ТЕМА 1. Історія формування етики як науки у різні епохи суспільного розвитку	7
ТЕМА 2. Мораль як предмет етики	ОШИБКА! ЗАКЛАДКА НЕ ОПРЕДЕЛЕНА.
ТЕМА 3. Професійна етика фармацевтичних працівників	ОШИБКА! ЗАКЛАДКА НЕ ОПРЕДЕЛЕНА.
ТЕМА 4. Професійна моральність фармацевтичних працівників	ОШИБКА! ЗАКЛАДКА НЕ ОПРЕДЕЛЕНА.
Практичні рекомендації щодо організації самостійної роботи студентів	Ошибка! Закладка не определена.
РОЗДІЛ 2. Етичні, біоетичні та деонтологічні основи взаємодії суб'єктів у фармацевтичній сфері діяльності	Ошибка! Закладка не определена.
ТЕМА 5. Етичні основи професійних комунікацій	ОШИБКА! ЗАКЛАДКА НЕ ОПРЕДЕЛЕНА.
ТЕМА 6. Етичні та біоетичні принципи просування лікарських засобів на фармацевтичний ринок	ОШИБКА! ЗАКЛАДКА НЕ ОПРЕДЕЛЕНА.
ТЕМА 7. Морально-етичні засади управління фармацевтичним бізнесом	ОШИБКА! ЗАКЛАДКА НЕ ОПРЕДЕЛЕНА.
ТЕМА 8. Деонтологічна сутність прав та відповідальності фармацевтичного працівника	ОШИБКА! ЗАКЛАДКА НЕ ОПРЕДЕЛЕНА.
Список використаної та рекомендованої літератури	Ошибка! Закладка не определена.
Дешифратори тестових завдань	Ошибка! Закладка не определена.
Додаток А. Кваліфікаційні характеристики професій працівників фармацевтичної галузі	ОШИБКА! ЗАКЛАДКА НЕ ОПРЕДЕЛЕНА.
Додаток Б. Етичний кодекс фармацевтичних працівників України	ОШИБКА! ЗАКЛАДКА НЕ ОПРЕДЕЛЕНА.
Додаток В. Належна аптечна практика	ОШИБКА! ЗАКЛАДКА НЕ ОПРЕДЕЛЕНА.
Додаток Г. Приклад оформлення титульної сторінки реферату	ОШИБКА! ЗАКЛАДКА НЕ ОПРЕДЕЛЕНА.

ВСТУП

*Освіта може зробити з людини
професійного вченого,
професійного військового,
професійного лікаря, професійного
педагога... Але тільки моральне
виховання може зробити
з людини Людину*

(В.Г.

Белінський)

В історії людства існує безліч фактів, які доводять, що саме ті фахівці, які володіли високим рівнем професійної моралі та етики, були найбільш успішними діячами. Їх імена навіки збережуться у суспільній пам'яті людства. До них з впевненістю можна віднести хірурга та педагога М.І.Пирогова, засновника клінічної фармакології С.П.Боткіна, англійського лікаря-інфекціоніста Джона Говарда, українських педагогів А.С. Макаренка та В.О.Сухомлинського, херсонських лікарів Ольгу і Афанасія Тропіних та Євгена Карабелеша.

Усвідомлення суспільством значення моралі та етики у повсякденному житті зумовило те, що професійна діяльність на сучасному етапі розвитку людства вийшла на рівень, коли фахівці різних галузей суспільного виробництва мають бути не тільки компетентними, але й володіти загальнолюдською та фаховою культурою, вихованістю, етикою поведінки. Це, в свою чергу, зумовило необхідність впровадження в освітні програми закладів вищої освіти України навчальних дисциплін етико-деонтологічного спрямування. Разом з цим, одним з найважливіших компонентів сучасної вищої освіти є самостійна робота студентів. Також пріоритетними у сучасній вищій освіті є практичні форми організації навчального процесу. Зазначені особливості вимагають розробки та впровадження інноваційних форм і методів взаємодії викладачів зі студентами, зокрема при вивченні курсу «Етика та деонтологія у фармації». Саме на реалізацію такої взаємодії спрямований даний практикум.

В ньому вміщені:

1) лаконічні поняття морально-етичних категорій, взагалі, та їх інтерпретація відносно діяльності фармацевтичних працівників, з метою сприяння ефективному засвоєнню студентами понятійного апарату дисципліни;

2) тематика, плани та методичні рекомендації до практичних (семінарських) занять, що допоможе студентам своєчасно і цілеспрямовано готуватись до них, а відтак, ефективніше засвоювати практичний зміст дисципліни;

3) тести, які, окрім контрольної функції, сприятимуть підвищенню рівня продуктивного навчання при самостійному пошуку студентами правильних відповідей. Звертаємо увагу, що подібні тести будуть використані при проведенні проміжного та підсумкового контролю якості засвоєння студентами навчальної дисципліни;

4) завдання ситуаційного тренінгу, виконання яких дозволить, в певній мірі, формувати навички морально-етичної поведінки майбутніх фармацевтів у професійній діяльності;

5) для системної організації самостійної роботи студентів (СРС) запропонована тематика рефератів до кожної теми курсу, а також практичні рекомендації з підготовки рефератів (стор. 59-60) як звітів;

6) для ефективного самоконтролю запропоновані батареї питань;

7) перелік основної і додаткової літератури, а також електронних ресурсів, які сприятимуть оптимізації пошуків студентами першоджерел навчального матеріалу.

Тож маємо надію, що практикум сприятиме підвищенню ефективності навчального процесу згідно сучасних вимог і, в кінцевому результаті, дозволить підвищити рівень морально-етичного компоненту готовності фахівців – фармацевтів до успішної соціально-орієнтованої професійної діяльності.

З повагою, Л.В.Вишнеvsька

РОЗДІЛ 1.

ЕТИЧНІ, БІОЕТИЧНІ ТА ДЕОНТОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ – СКЛАДОВІ МОРАЛЬНОСТІ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

ТЕМА 1.

ІСТОРІЯ ФОРМУВАННЯ ЕТИКИ ЯК НАУКИ У РІЗНІ ЕПОХИ СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ

*Людино, не роби іншим того,
чого не хочеш, щоб вони
робили тобі!
Народи, намагайтеся
спочатку мати кращі звичаї,
ніж закони. Звичаї є найперші
закони.*

(Піфагор)

1. ПРОГРАМНІ ПИТАННЯ

Вступ: предмет, мета, завдання навчальної дисципліни «Етика і деонтологія у фармації». Обґрунтування необхідності включення цієї дисципліни до навчального плану «Фармація, промислова фармація». Специфіка етичного знання. Історія формування етики як науки. Характеристика епохи античності з позицій формування етики як науки. Погляди давньогрецького філософа Аристотеля та його попередників на етичні сторони поведінки у суспільному житті. Устрій суспільства і його зв'язок з основами добродійного життя. Напрямок «золотої середини». Культурні надбання мислителів античності, які зумовили розвиток етики в подальші сторіччя. Етичний релятивізм, евідемонізм, гедонізм, аскетизм, стоїцизм.

Характеристика епохи середньовіччя з позицій формування етики як науки та по відношенню до епохи античності. Теоцентризм, найважливіші чесноти епохи середньовіччя. Філософія ставлення до тварин в епоху середньовіччя.

Характеристика епохи Нового часу з позицій формування етики як науки (17 – 18 ст.). Протестантизм, як новий різновид християнства; різні форми свободи думки: атеїзм, деїзм, скептицизм, пантеїзм; теорія розумного егоїзму.

Характеристика етичної думки кінця 19 і середини 20 ст.
Характеристика етичної думки кінця 20 і початку 21 ст.

2. КОРОТКІ ТЕОРЕТИЧНІ ВІДОМОСТІ ТА ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ

Актуальність вивчення історії становлення етики.

Професійна діяльність фармацевтичних працівників відноситься до галузі охорони здоров'я. По роду цієї діяльності їм доводиться постійно контактувати з людьми, тому від дотримання спільнотою фармацевтичного сектору етичних норм поведінки, перш за все у фаховій сфері, значною мірою залежить настрій, морально-психологічний клімат у колективі, а відтак, життя, здоров'я людей та благополуччя суспільства вцілому.

Без дотримання *етичних норм* поведінки неможливі політичні, економічні, культурні і сімейні відносини, оскільки існування людського суспільства вимагає необхідності *зважати один на одного, дотримуватися у поведінці певних обмежень* [49].

Сучасний світ є винятково взаємозв'язаним і взаємозалежним. Це вимагає наявності не лише економічних, політичних, культурних відносин, а й певних усталених норм у стосунках і поведінці між людьми.

У цих умовах роль етики та моралі, як форми суспільної свідомості і загального регулювальника діяльності, значно зростає. Сьогодні, як ніколи, слід частіше звертатись до загальнолюдських вічних цінностей, адже у моральних вимогах чітко зберігається *спадкоємність* щодо форм, стосунків і поведінки людей, таких, як: *не красти, не вбивати, шанувати батьків, виконувати обіцянки тощо.*

І завжди, у всі часи і у всіх народів, піддавалися засудженню: *боязкість, зрада, жорстокість, жадібність, лицемірство, наклеп.*

Специфіка етичного знання – це актуальність його минулого, що постійно зберігає потенційну готовність до відтворення та використання його у теперішній та наступній реальності як професіоналами, так і звичайними пересічними людьми.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Етика і деонтологія у фармації» є система морально-етичних норм і принципів професійної поведінки фармацевтичного працівника та пізнання сутності внутрішнього імперативу службового обов'язку, який є передумовою формування особистісних норм професійної поведінки та мотивів їх вибору.

Мета вивчення навчальної дисципліни «Етика і деонтологія у фармації» – формування у студентів цілісної системи компетентностей з моралі, фармацевтичної етики, біоетики та фармацевтичної деонтології для подальшого належного виконання своїх професійних обов'язків.

Завдання вивчення дисципліни:

1. Усвідомлення студентами сутності основних понять моралі, фармацевтичної етики, біоетики та фармацевтичної деонтології.
2. Формування вмінь використовувати принципи успішного спілкування та взаємодії, готовності вирішувати моральні та комунікативні проблеми у практичній діяльності фармацевтичного працівника.
3. Формування здатності діяти соціально відповідально та громадянсько свідомо.

Початком процесу формування етики вважають середину першого тисячоліття до нашої ери, а місцем – Стародавню Грецію, Індію, Китай.

Поняття «**етика**» (від старогрецького ethika, ethos – вдача, звичка) ввів в науковий обіг відомий давньогрецький філософ Аристотель [4].

Етика – це наука про моральні та духовні принципи поведінки людини, якими вона керується у житті [37].

Етичний релятивізм (у перекладі з лат. relativus – відносний). Його засновниками були Протагор і Горгій. Їх попередники вважали, що весь світ і людина існують за одними законами. Протагор і його однодумці фактично першими заявили про те, що закони природи відрізняються від законів суспільства. Якщо закони природи існують об'єктивно, то закони суспільства створюються людьми для врахування їх особистих інтересів [38].

Етичний раціоналізм (від лат. Rationalis – розумний). Його засновником був Сократ (469-399 рр. до н.е.). Сократ намагався знайти надійну основу (пояснення) для моральних законів. Він

вважав, що людина по своїй волі ніколи не здійснює поганих поступків. Того, хто пізнав погане і добре, ніщо не заставить у подальшому поводитись погано. За Сократом, всі, хто чинить добро (добročинники, бо чинять добро), наділені розумом.

До логічного завершення етичний раціоналізм довели учні Сократа, одним з яких був Платон [38].

Евдемонізм (від лат. *eudamonia* – щастя). Евдемоністи намагались встановити гармонію між добročинністю і прагненням до щастя (Сократ, Демокріт, Платон, Аристотель) [4].

У творах таких мислителів як Демокріт, Епікур евдемонізм часто переплітався з **гедонізмом** (від лат. *Hedone* – насолода). Прихильники цього вчення вважали, що добročинна поведінка повинна викликати задоволення, а порочна, навпаки, має приносити страждання [13].

Аскетизм. Філософський напрямок *аскетизм* моральне життя людини пов'язував з самообмеженнями чуттєвих задоволень. Саме такі обмеження вважались засобом досягнення вищих моральних цінностей.

Основою формування цього філософського напрямку було вчення *кініків і стоїків*. Засновником кінізму вважають Антисфена, а наступником – Діогена. Засновником стоїцизму вважається Зенон, наступниками – Сенека, Епіктет та Марк Аврелій [30]. Вони теж, заради досягнення вищих моральних цінностей, проповідували відказ від чуттєвих задоволень.

Слід зауважити, що філософські погляди прихильників *аскетизму*, у певній мірі, протистояли іншим напрямкам періоду античності – евдемонізму та гедонізму.

Теоцентризм – один із напрямків етичної думки християн Західної Європи (епоха середньовіччя) – весь світ розглядав через призму відношення до Бога. У результаті формувалося помітно нове розуміння людини та її ролі у Всесвіті [48].

У цей період в якості найважливіших чеснот затверджуються: *терпіння, покірність, лагідність, милосердя і, навіть, любов до ворогів*. Провідне місце в християнській етиці цього періоду відводилось також такій чесноті, як любов до Бога [2].

Протестантизм – один із напрямків філософської думки епохи Нового часу. З позицій формування етики як науки, протестантизм є новим різновидом християнського вчення, яке привело до спрощення церковного пафосу і стало початком

формування різних форм свободи думки: *атеїзму, деїзму, скептицизму, пантеїзму, теорії розумного егоїзму*[12; 34].

Етична думка цієї епохи в Україні представлена поглядами Г.Сковороди та етикою, що формувалась у Києво-Могилянській академії [42].

3. ТЕМАТИКА ТА ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ/СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття № 1. Досвід минулого з фармації і медицини у становленні та сучасному стані професійної етики

План

1. Обґрунтування необхідності включення навчальної дисципліни «Етика і деонтологія у фармації» до освітніх програм (ОП) фармацевтичних спеціальностей (зокрема, 226 Фармація, промислова фармація).
2. Специфіка етичного знання.
3. Об'єкт досліджень етики та деонтології у проекції на предмет та завдання навчального курсу.

Семінарське заняття № 2. Історія розвитку етики як науки

План

1. Характеристика епохи античності з позицій формування етики як науки.
2. Культурні надбання мислителів античності, які зумовили розвиток етики в подальші сторіччя.
3. Характеристика епохи середньовіччя з позицій формування етики як науки та по відношенню до епохи античності.
4. Характеристика епохи Нового часу з позицій формування етики як науки.
5. Характеристика етичної думки кінця 19 і середини 20 ст.
6. Характеристика етичної думки кінця 20 і початку 21 ст.

4. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

При підготовці до семінару № 1 по питанню 1 «Обґрунтування необхідності включення навчальної дисципліни «Етика і деонтологія у фармації» до освітніх програм (ОП) фармацевтичних спеціальностей (зокрема, 226 Фармація,

промислова фармація)» приведіть конкретні приклади (виразіть свою думку), що підтверджують необхідність вивчення цієї дисципліни здобувачами вищої освіти за ОП Фармація, промислова фармація.

Для розкриття відповіді на питання 2 «Специфіка етичного знання» (семінар № 1) охарактеризуйте специфіку етичного знання, приведіть конкретні приклади актуальності його минулого у наш час, які можуть підтвердити цей факт.

При підготовці відповідей на питання 3 «Об'єкт досліджень етики та деонтології у проекції на предмет та завдання навчального курсу» (семінар №1) дайте визначення об'єкту, що досліджує етика як наука у проекції на предмет навчального курсу, обґрунтуйте його завдання.

При підготовці відповідей на питання 1, 3, 4, 5, 6 (семінар № 2) обов'язково узгоджуйте устрій суспільства з основними проявами добродійного життя.

При підготовці відповіді на питання 2 «Культурні надбання мислителів античності, які зумовили розвиток етики в подальші сторіччя» (семінар № 2) зверніть увагу на те, що грецька філософія мала різні напрямки. Коротко охарактеризуйте культурні надбання мислителів античності, які зумовили розвиток етики в подальші сторіччя. Такими культурними надбаннями мислителів слід вважати: етичний релятивізм, евідемонізм, гедонізм, аскетизм, стоїцизм. Коротко охарактеризуйте кожен з цих напрямків, вкажіть прихильників та основну ідею. Розкрийте протиріччя філософії у ставленні до тварин в епоху античності.

Мотивуйте, чому вважається, що культурна спадщина мислителів античності зумовила розвиток етики в подальші сторіччя.

При підготовці питання 3 «Характеристика епохи середньовіччя з позицій формування етики як науки та по відношенню до епохи античності» (семінар № 2) охарактеризуйте епоху середньовіччя з позицій формування етики як науки (теоцентризм та найважливіші чесноти епохи середньовіччя) по відношенню до епохи античності. Розкрийте філософію ставлення до тварин в епоху середньовіччя.

Для розкриття відповіді на питання 4, 5, 6 (семінар № 2) охарактеризуйте три наступні епохи з позицій становлення етики як науки по відношенню до епохи античності.

При підготовці питання 6 «Характеристика етичної думки кінця 20 і початку 21 століття» (семінар № 2) розкрийте Ваше ставлення до фактів порушення моральності, чесності, етичності у нашому суспільстві (якщо ви їх спостерігали особисто чи довідалися про них із кінофільмів, художніх творів, засобів масової інформації). Наведіть конкретні приклади таких порушень.

5. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ З ТЕМИ 1 ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ РІВНЯ ЗАСВОЄННЯ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ ТА САМОРОЗВИТКУ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНОЇ КОМПОНЕНТИ МАЙБУТНЬОГО ПРОФЕСІОНАЛА-ФАРМАЦЕВТА

1. Вперше термін «етика» запропонував і ввів у науковий світ:

- а) Платон;
- б) Сократ;
- в) Аристотель;
- г) Епіктет;
- д) Сенека.

2. Основоположниками етичного релятивізму були:

- а) Сократ і Аристотель;
- б) Сенека і Епіктет;
- в) Зенон і Сенека;
- г) Протагор і Горгій;
- д) Демокріт і Епікур.

3. Основа вчення евдемонізму полягала у:

- а) оцінці духовних благ;
- б) встановленні гармонії між чеснотами та прагненням до щастя;
- в) самообмеженні плотських прагнень, задоволень;
- г) досягненні матеріальних благ;
- д) веденні аморального способу життя.

4. До діаноетичних чеснот Аристотеля належать:

- а) мудрість, розсудливість, кмітливість;
- б) мужність, щедрість;
- в) врівноваженість, сором'язливість;
- г) любов, духовність;

д) егоїзм.

5. Представниками теорії розумного егоїзму були:

- а) М. Монтень, П. Бейль;
- б) Спіноза, Гельвецій;
- в) Ф. Ніцше, В. Соловйов;
- г) С. Булгаков, Н. Бердяєв;
- д) Ф. Достоевський, Л. Толстой.

6. Кому із філософів, педагогів або видатних державних діячів належить наступне морально-етичне повчання: *«Куди не підете по своїй землі, ніде не дозволяйте ні своїм, ні чужим нащадкам зобижати мешканців ні в селах, ні на полях..., де б не зупинились в дорозі. Кругом дайте попити кожному, хто просить..., поважайте гостя, звідки б він не прийшов до вас, – проста це людина, чи знатна, або посол, – ... пригостіть їжею та питвом... Хворого відвідайте, мертвого проводьте... Не пропускайте мимо людину, не вітаючись з нею, а промовте кожному при зустрічі добре слово...»?*

- а) чеському педагогу Яну Амосу Каменському;
- б) королю Франції Людовику XIII;
- в) князю київської Русі Володимирі Мономаху;
- г) німецькому мислителю Фрідріху Ніцше;
- д) римському ритору і філософу Марку Тулію Цицерону.

7. Напрямок філософської думки про добродійність «золотої середини» в поведінці мав місце у поглядах:

- а) Гельвеція;
- б) Спінози;
- в) Ф. Ніцше,
- г) С. Булгакова,
- д) Аристотеля.

8. Культурними надбаннями мислителів епохи античності, що зумовили розвиток етики в подальших сторіччях були:

- а) евідемонізм;
- б) етичний релятивізм;
- в) деїзм;
- г) аскетизм;
- д) стоїцизм.

9. Вчення теоцентризму було характерне:

- а) для епохи античності;
- б) для епохи середньовіччя;
- в) для епохи Нового часу;
- г) для етичної думки кінця 19 і кінця 20 століття;
- д) для етичної думки кінця 20 і початку 21 століття.

10. Виберіть форми стосунків і поведінки людей, які є моральними вимірами з давніх-давен до нашого часу:

- а) боягузтво, зрада;
- б) виконання обіцянок;
- в) шанування батьків;
- г) жадібність;
- д) егоїзм. наклеп, лицемірство.

11. Виберіть форми поведінки людей, які засуджуються суспільством з давніх-давен до нашого часу:

- а) боягузтво, зрада, крадіжка;
- б) виконання обіцянок;
- в) шанування батьків;
- г) жадібність;
- д) егоїзм. наклеп, лицемірство.

12. Виберіть період в історії людства, який вважається початком формування етики як науки і регіони, які вважаються її історичною батьківщиною:

- а) початок першого тисячоліття до н.е., Єгипет, Індія;
- б) кінець першого тисячоліття до н.е., Стародавня Індія, Китай;
- в) середина першого тисячоліття до н.е., Стародавня Греція, Індія, Китай;
- г) середина першого тисячоліття до н.е., Єгипет, Римська імперія, Японія;
- д) початок першого тисячоліття до н.е., Стародавня Греція, Індія, Китай;

13. Вкажіть всі причини, які сприяли появі етичних знань епохи античності:

- а) зміцнення державної влади;
- б) витіснення родоплемінних відносин з їх традиціями;

- в) ломка суспільного життя;
- г) потреба у формуванні нових механізмів регулювання стосунків між людьми;
- д) прагнення жити краще.

14. Хто з древніх мислителів намагався знайти надійну основу для моральних законів? Він вважав, що того, хто пізнав погане і добре, ніщо не заставить чинити погано:

- а) Платон;
- б) Сократ;
- в) Протагор;
- г) Аристотель;
- д) Геродот.

15. Хто з древніх мислителів практично вперше заявив, що закони природи відрізняються від законів суспільства? Якщо закони природи існують об'єктивно, то закони суспільства створюються самими людьми для врахуванням їх особистих інтересів:

- а) Платон;
- б) Сократ;
- в) Протагор;
- г) Аристотель;
- д) Геродот.

16. Засновником етичного раціоналізму вважається:

- а) Платон;
- б) Сократ;
- в) Протагор;
- г) Аристотель;
- д) Геродот.

17. Вкажіть стародавніх мислителів, які вважали, що добродійна поведінка має викликати задоволення, порочна – навпаки, має бути пов'язана зі стражданнями:

- а) Епікур;
- б) Сократ;
- в) Піфагор;
- г) Аристотель;
- д) Демокріт.

18. Хто з древніх мислителів є автором вислову: «Людино, не роби іншим того, чого не хочеш, щоб вони робили тобі!»?

- а) Епікур;
- б) Сократ;
- в) Піфагор;
- г) Аристотель;
- д) Демокріт.

19. Який з проявів поведінки є золотою серединою між здатністю прикидатися і вихвалянням?

- а) професійна гідність;
- б) скромність;
- в) правдивість;
- г) розважливість;
- д) сміливість.

20. Яка поведінка є золотою серединою між безсоромністю і сором'язливістю?

- а) професійна гідність;
- б) скромність;
- в) правдивість;
- г) розважливість;
- д) сміливість.

21. Яка поведінка є золотою серединою між норувистістю і підлабузництвом?

- а) професійна гідність;
- б) скромність;
- в) правдивість;
- г) розважливість;
- д) сміливість.

22. Який із етичних напрямків епохи античності одержав назву від латинського еквіваленту слова «насолода»?

- а) евдемонізм;
- б) гедонізм;
- в) деїзм;
- г) аскетизм;
- д) стоїцизм.

23. Хто з древніх мислителів є автором вислову: «Нехай той, хто зайшов у нашу оселю, буде приємно вражений спілкуванням з нами, а не з нашим посудом...Сповнена величі та людина, яка посудом з глини користується як срібним»?

- а) Платон;
- б) Сократ;
- в) Аристотель;
- г) Епіктет;
- д) Сенека.

24. У який період історії найважливіші моральні проблеми вирішувались через призму релігійних догматів, в інтересах церкви?

- а) для епохи античності;
- б) для епохи середньовіччя;
- в) для епохи Нового часу;
- г) для етичної думки кінця 19 і кінця 20 століття;
- д) для етичної думки кінця 20 і початку 21 століття.

25. У 18-19 столітті н.е. отримує розповсюдження теорія, у відповідності з якою людині просто не вигідно вести аморальний спосіб життя, бо на її зло люди теж будуть адекватно відповідати злом. Тому людині вигідно поступати так, щоб тоді їй та її близьким жилося добре. Що це за теорія?

- а) розумного егоїзму;
- б) гедонізм;
- в) деїзм;
- г) аскетизм;
- д) стоїцизм.

6. ЗАВДАННЯ ДЛЯ СИТУАЦІЙНОГО ТРЕНІНГУ МОРАЛЬНО-РЕГУЛЬОВАНОЇ ПОВЕДІНКИ ФАРМАЦЕВТИЧНОГО ПРАЦІВНИКА

Ситуаційне завдання 6.1.

Поясніть в історико-еволюційному та морально-етичному контекстах традицію чоловічого вітання потисканням долонею правих рук.

Ситуаційне завдання 6.2.

Хворого відвідуйте..., мертвого проводьте..., не пропускайте мимо людину, не вітаючись з нею, а промовте кожному при зустрічі добре слово... (повчання Володимира Мономаха, початок 12 століття). Докажіть на цьому прикладі, що етичний досвід минулого зберігає потенційну готовність до відтворення і використання його у наш час.

Ситуаційне завдання 6.3.

Відвідувач однієї з аптек розповідав, що, як завжди, він користується препаратом «Дротаверин» ПАТ «Київмедпрепарат», а вчора, за відсутності цього препарату, в аптеці йому запропонували препарат «Но-шпа». Він купив препарат, але відразу не звернув уваги, що в упаковці відсутня інструкція по його застосуванню. Тоді покупець вирішив звернутися до провізора аптеки, що була поряд з його домом, з проханням дати йому інструкцію до препарату, який він вчора придбав.

За наявності в аптеці інструкції по застосуванню медпрепарату «Но-шпа», провізор йому відмовила і порекомендувала звернутися до того нерадивого фармацевтичного працівника, який відпустив йому лікарський засіб без інструкції.

Оцініть ситуацію з етичних міркувань.

7. Орієнтовні теми для підготовки рефератів з самостійної роботи студентів

1. Етична спадщина древньої Індії.
2. Етична спадщина древнього Китаю.
3. Життєвий і творчий шлях Платона.
4. Етика Нового часу.
5. Роль епохи античності у становленні етики як науки.
6. Етика Аристотеля.
7. Етичні погляди Сократа.
8. Етика Київської Русі.
9. Етичні погляди революційних демократів.
10. Етичні погляди Григорія Сковороди, Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесі Українки.

8. Питання для самопідготовки

1. Доведіть, що етичний досвід минулого зберігає потенційну готовність до відтворення і використання його в наступній реальності. Наведіть конкретні приклади актуальності етичного досвіду минулих поколінь у наш час.
2. Як устрій суспільства впливає на формування механізмів регулювання відносин між людьми? Наведіть конкретні приклади із минулого та сучасного.
3. Доведіть, навівши конкретні факти того, що уже у 5 столітті до н.е. етичні дослідження починають займати важливе місце і в духовній культурі.
4. Назвіть напрямки філософії, що притаманні морально-етичному компоненту культури античності, коротко охарактеризуйте їх.
5. Обґрунтуйте, чому філософи епохи середньовіччя не сприймали культуру та моральну філософію епохи античності.
6. Як устрій суспільного життя в епоху Нового часу сприяв формуванню етичних поглядів? Якими є особливості епохи Нового часу з позицій формування етики як науки?
7. У чому полягає фабула теорії розумного егоїзму, чи є актуальною думка прихильників цієї теорії у наш час? Обґрунтуйте, навівши конкретний приклад.
8. Дайте коротку характеристику етичної думки кінця 19 і 20 ст. Охарактеризуйте устрій суспільства кінця 19 і всього 20 століття та етичну думку цього часового періоду.
9. Дайте характеристику етичній думці кінця 20 і початку 21 століття. Докажіть, чи існує взаємозв'язок між характером етичної думки і державним устроєм цього періоду.
10. Якими проблемами опікується людство у період кінця 20 і початку 21 століття? Чому ці проблеми іменують глобальними? Охарактеризуйте одну з них, спираючись на позиції глобальності етичних принципів.
11. Як Ви можете пояснити думку французького філософа А.Камю, який охарактеризував наш період такими словами: сучасне світосприйняття відрізняється від класичного тим, що живе моральними проблемами, а не метафізикою?
12. Чи має місце підсилення інтересу спільноти нашого часу до моральної проблематики, до ролі морального фактору у всіх сферах життєдіяльності людини? Наведіть конкретні приклади, що будуть підтверджувати Вашу думку.

13. Докажіть, навівши конкретні приклади, що сьогодні потрібно вічні загальнолюдські цінності реалізувати в конкретні умови української дійсності. Про які умови йде мова?
14. Для епохи Нового часу є характерними різні форми свободи думки: атеїзм, деїзм, скептицизм, пантеїзм, теорія розумного егоїзму. Чи може принцип «розумного егоїзму» бути надійним моральним орієнтиром життя?
15. Які ідеї об'єднують Сократа і Конфуція?
 16. Спробуйте завершити думку Сенеки: «Краще гідно